

Радецька Валентина Яківна,
професор кафедри криміналістики та судової медицини
Національної академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВУКОЗАПISУ ГОЛОСУ І МОВЛЕННЯ ЛЮДИНИ У ДОКАЗУВАННІ

Фоноскопiчна експертиза - це порiвняно «молодий» вид експертного дослідження, необхідність формування й функціонування якого обумовлена потребою в об'єктивізації можливостей вирішення традиційного для криміналістики завдання - ідентифікації людини під час експертного дослідження матеріалів звукозапису голосу і мовлення підозрюваної особи. Об'єктивною

умовою для цього стало масове розповсюдження технічних засобів здійснення та фіксації звукозапису: всіляких мініатюрних мікрофонів, радіомікрофонів, аналогових і цифрових диктофонів, відеореєстраторів, пристроїв дистанційного прослуховування тощо.

Відповідно до п. 4.14 діючої редакції Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України від 8 жовтня 1998 р. № 53/5, висновок експерта складається з трьох частин: вступної (Вступ), дослідницької (Дослідження) та заключної (Висновки).

У кінці вступної частини висновку експерта зазначаються нормативні акти, методики, рекомендована науково-технічна та довідкова література з Переліку рекомендованої науково-технічної та довідкової літератури, що використовується під час проведення судових експертиз, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 30 липня 2010 року № 1722/5, інші інформаційні джерела, які використовувались експертом при вирішенні поставлених питань, за правилами бібліографічного опису, із зазначенням реєстраційних кодів методик проведення судових експертиз з Реєстру методик проведення судових експертиз, який ведеться відповідно до Порядку ведення Реєстру методик проведення судових експертиз, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 02 жовтня 2008 року № 1666/5, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 02 жовтня 2008 року за № 924/15615. При цьому у Інструкції відсутні вимоги щодо зазначення у вступній частині переліку обладнання (у т.ч. програмного забезпечення), що використовується під час проведення експертизи.

Провівши усі необхідні види досліджень спірної фонограми і порівняльних зразків голосу і мовлення людини, отримуються протоколи порівняльних даних за співпадаючими ознаками. Остаточне рішення з ідентифікації осіб, чие мовлення записане на двох фонограмах, приймається після комплексного дослідження результатів аудитивного, лінгвістичного й акустичного аналізів.

У результаті, ґрунтуючись на результатах ідентифікаційних досліджень, виходячи з наявності співпадаючих ознак та їх інформаційної значущості, можуть бути сформульовані такі види висновків: 1) категоричний позитивний; 2) категоричний негативний; 3) вірогідний позитивний; 4) вірогідний негативний; 5) висновок про неможливість проведення дослідження.

Вірогідні форми висновків (3 і 4) можуть надаватися експертом у випадку проведення експертних досліджень на стадії оперативно-слідчих дій. У цьому випадку вірогідні висновки можуть стати важливим аргументом для вибору версії, що відпрацьовується слідчими органами. Крім того, існують ситуації, при виникненні яких експерт не в змозі зробити будь-який висновок за розглянутим питанням (5).

Категоричний позитивний висновок - *складається, коли на досліджуваних фонограмах зафіксовано мовлення однієї й тієї ж особи. Цей висновок робиться, якщо:*

а) інструментальний акустичний аналіз показав близьку подібність спектральних і тонових характеристик голосу і мовлення обох дикторів. Нагадаємо, ця близькість відображається в тім, що величина інформаційної значущості співпадаючих ознак перевищує установлену величину рівня її

припустимої варіативності. Ці параметри обчислюються автоматично і їх інтерпретація труднощів не викликає;

б) лінгвістичний аналіз виявив комплекс співпадаючих ознак, інформаційна значущість яких істотна, а наявні окремі розходження можуть бути пояснені конкретними умовами мовної ситуації;

в) відсутні істотні розходження у значеннях загальних аудитивних ознак.

Категоричний негативний висновок - мовлення, зафіксоване на спірній

фонограмі й на порівняльних зразках мови, належить різним особам.

Вірогідний негативний висновок - мовлення, записане на спірній фонограмі та порівняльних зразках, належить, імовірно, різним особам.

Висновок про неможливість проведення ідентифікаційних досліджень складається за умови непридатності представлених на експертизу об'єктів дослідження, коли з'ясовується, що якість запису на спірній фонограмі низька, мовного матеріалу недостатньо для виявлення індивідуальної сукупності ознак, коли спірна фонограма не відповідає вимогам для проведення акустичного аналізу. Крім того, така форма висновку може бути використана експертом у випадках, коли результати рішення задачі ідентифікації, отримані різними методами (аудитивним, лінгвістичним, акустичним), суперечать один одному, чи рішення задачі ідентифікації одним із зазначених методів не є можливим.

Заключною стадією всього комплексу ідентифікаційних досліджень голосу і мовлення людини є формулювання остаточних висновків. Висновки експерта - це пряма відповідь на поставлені перед ним питання, у яких на основі спеціальних пізнань затверджується наявність чи відсутність індивідуально-конкретної тотожності осіб, мовлення яких записане на порівнюваних фонограмах. Висновки формулюються в тій же послідовності, у якій поставлені питання слідчим у постанові про призначення експертизи, і відповідають змісту і суті питань. Відповіді мають бути чіткими, що не допускає можливості різного їх тлумачення.